

Weidevogelbescherming in Het Binnenveld - 1994

Hans Westendorp

In 1994 werden met succes de nesten van weidevogels beschermd in Het Binnenveld te Wageningen. Op de beschermde percelen, met een totale oppervlakte van 121 hectare, zijn 120 legfels van de Kievit en zes legfels van de Scholekster uitgebroed. De beschermingsactiviteiten werden voor het grootste deel uitgevoerd door Tjebbe Westendorp, Libbe Spoelstra en Jan van de Brink.

Gebied

De beschermingsactiviteiten zijn - evenals in 1993 - hoofdzakelijk uitgevoerd op percelen van de proefboerderijen Droevendaal en De Hoge Born. Dit jaar zijn voor het eerst ook (kleine) percelen van de Vakgroep Plantenveredeling en het Instituut voor Tuinbouwtechniek aan het beschermingsgebied toegevoegd. Het gebied, met een totale oppervlakte van 131 hectare, bestaat voor het grootste deel (112 hectare, 85%) uit intensief gebruikt akkerland. Het resterende deel bestaat uit grasland. Van het gebied is in 1994 tien hectare buiten de beschermingsactiviteiten gehouden, vanwege extreem intensieve en langdurige bewerking zoals diep ploegen en aanleg van drainage. De oppervlakte beschermd gebied bedraagt dus 121 hectare. Deze percelen hebben de status van *niet vrij te betreden vogelbroedterrein*. De weidevogels worden in het beschermde gebied vertegenwoordigd door de Kievit en de Scholekster. De percelen liggen in Het Binnenveld, ten noorden van Wageningen - aan de rand van het agrarische gebied tussen Wageningen, Ede, Veenendaal en Rhenen, dat deel uitmaakt van de Gelderse Vallei. Dit gebied bestaat voor het grootste deel uit grasland (de verhouding tussen akker- en grasland in het beschermde gebied is dus niet representatief voor de wijdere omgeving). De laatste jaren tasten boomkwekerijen het vlakke karakter van de streek steeds meer aan.

Beschermingsmethode

De nesten van Kievit en Scholekster worden van tevoren door ervaren 'eierzoekers' opgezocht en op een afstand van circa drie meter met twee bamboestokjes gemarkeerd. Tijdens werkzaamheden (zoals ploegen en zaaien) wordt - vóór het passeren van het landbouwwerktuig - ieder nest met een bats uitgestoken en aan de kant gelegd. Na het passeren van de trekker wordt het nest met de eieren op de oorspronkelijke plek terugplaatst.

Resultaten

Het eerste Kievitse ei werd gevonden op 12 maart 1994. Na een korte legpauze werd het broedsel op 19 maart voltooid en kropen op 7 april de eerste jongen uit het ei.

In het beschermingsgebied werden 120 legfels gevonden met in totaal 440 eieren. De legfeldichtheid in 1994 bedraagt 9,9 legfels per tien hectare beschermd gebied (de dichtheid bedroeg het jaar ervoor 7,8 legfels per tien ha). Voor het zelfde deelgebied als in 1993 bedraagt de dichtheid in 1994 8,7 legfels per tien ha. De gemiddelde legfelgrootte bedraagt 3,7 eieren. Slechts één broedsel van de Kievit is gevonden op het negentien hectare grote grasland. De belangrijkste gegevens van de periode 1992 - 1994 worden in tabel 1 weergegeven.

Bijna alle legfels werden tijdens landbouwwerkzaamheden één of enkele malen uitgegraven en teruggezet. Twee legfels zijn, als gevolg van deze ingreep, door de vogels in de steek gelaten. Van de Scholekster werden zes legfels gevonden met in totaal twintig eieren. De dichtheid van de Scholekster bedraagt 0,5 paar per tien hectare. De legfels van de Scholekster zijn op de zelfde wijze beschermd als de Kievitsnesten.

Bespreking

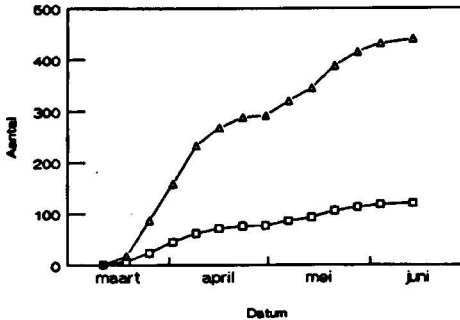
Het voorjaar van 1994 was zeer nat. Illustratief hiervoor is een legfel dat alleen kon worden behouden door het nest met oud aardappelroof op te hogen. Bijgevolg broedde de Kievit op een eilandje dat omringd was door water.

Door het natte voorjaar kwamen de landbouwwerkzaamheden laat op gang en ze werden in een betrekkelijk kort tijdsbestek uitgevoerd. Soms werd op verscheidene plaatsen tegelijk gewerkt. Op zulke momenten kwam de bescherming wel eens in de problemen, door een tekort aan beschikbare vrijwilligers. De toegepaste methode biedt geen bescherming aan kuikens die reeds in het terrein rondlopen. Bij naderend gevaar drukken de jongen zich en zijn dank zij hun

jaar	1992	1993	1994
aantal legfels	21	93	120
aantal eieren	75	337	440
legfeldichtheid (aantal legfels per 10 ha)	7,2	7,8	9,9
oppervlakte (ha)	29	120	121

Tabel 1. Aantal legfels en eieren van de Kievit, de legfeldichtheid en de oppervlakte beschermd gebied, voor de jaren 1992-1994.

In het beschermde gebied van Het Binnenveld broeden onder meer Scholteksters.
Foto: Piet Munsterman.

Figuur 1. Cumulatieve aantal legsels en eieren uitgezet tegen de datum.

schutkleur nauwelijks zichtbaar. Vooral op geploegd, onegaal terrein zijn de stilliggende kuikens bijna niet te vinden. Met name de brede 'verkruielaar' die met hoge snelheid over het terrein denderd, maakt waarschijnlijk veel slachtoffers.

In figuur 1 is het cumulatieve¹⁾ aantal legsels en eieren uitgezet tegen de datum. Te zien is dat het aantal gevonden eieren in maart en begin april snel toeneemt. Deze toename wordt geleidelijk aan minder en in de tweede helft van april worden weinig nieuwe eieren gevonden (de denkbeeldige lijn door de punten loopt bijna horizontaal). In mei stijgt het aantal gevonden eieren opnieuw. In juni komt ten slotte een einde aan het aantal nieuw gevonden eieren. Bovenstaande geldt natuurlijk ook voor de legsels, maar dit is in de figuur iets minder duidelijk zichtbaar. Het verloop van de grafiek laat dus duidelijk twee

legperiodes zien. Dit kan erop wijzen dat een tweede ploeg Kieviten is gaan broeden - en inderdaad zijn in april nog groepen pas gearriveerde Kieviten gesignaleerd. Een andere verklaring is dat veel jongen uit vroege broedsels zijn omgekomen en dat de oudervogels een vervolgletsel zijn begonnen. De combinatie van het natte voorjaar en de late werkzaamheden zou hieraan ten grondslag kunnen liggen.

Exacte gegevens betreffende de overleving van de jongen ontbreken echter (wel zijn op een aangrenzend voetbalveld enkele dode kuikens aangetroffen en er zijn restanten van kievitskuikens onder de nestkast van de Torenavalk gevonden). Het zou zinvol zijn om - naast voortzetting van de beschermingsactiviteiten - door middel van inventarisatie, inzicht te verkrijgen in de overleving van de jongen.

Tot slot

De weidevogelbescherming werd mede mogelijk gemaakt door de welwillende medewerking van de heer J. van Westeneng van proefboerderij Droevendaal, de heer H.L. Dees van proefboerderij De Hoge Born, de heer H. Masselink van de Vakgroep Plantenveredeling en hun medewerkers. Zij worden, evenals alle andere betrokkenen, bij dezen hartelijk bedankt.

■ Hans Westendorp, Van Hoffenlaan 18, 6721 XE Bennekom, (0318) 41 41 18.

¹⁾ 'Cumulatief' (= ophopend) wil zeggen dat ook de reeds uitgekomen of verloren gegane eieren in het aantal worden meegeteld.